

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15235807>

SHUHRATNING "OLTIN ZANGLAMAS" ASARI G'UYAVIY BADIY XUSUSIYATLARI

Ma'mirova Farangiz

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

O'zbek tili va adabiyoti fakultetining 1-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: JDPU o'qituvchisi **Jo'rayev Shukrullo**

Annotatsiya: Shuhratning "Oltin zanglamas" asarida insonparvarlik, sadoqat kabi hislatlar yaqqol ko'zga tashlanadi. Shuhratning bu asari badiiy ko'lamliligi bilan, kitobxonni qiziqtirib qo'yadi. Asarda irodasi mustahkam, qalbi metindek pok insonlar nima bo'lishidan qat'iy nazar o'zligidan kechmasligi, ya'ni asl oltin zanglamasligi ifodalangan.

Kalit so'zlar: Insonparvarlik, vatanga muhabbat, sadoqat, haqiqat, inson, badiiy, ikkinchi jahon urishi, front, iroda, or-nomus, Sodiq, sotqin, nafrat.

Kirish: Har bir inson badiiy asar o'qir ekan, hammada har hil tushunchalar, o'y-kechinmalar paydo bo'ladi. Badiiy asarda muallif kitobxonning dunyo qarashini inobatga olib yozsa, kitobxon ham asarda muallif nima demoqchi ekanligini o'ylab o'qisa, asarga yuzaki yondashmay, o'zini asar ichida tasavvur etib o'qisa, tahlil maqsadga muvoq ravishda bo'ladi. Har bir kitobxon asarni o'z dunyo qarashidan kelib chiqib tahlil qiladi, xulosa chiqaradi.

Asosiy qism: Shuhratning "Oltin zanglamas" asarini o'qir ekanmiz, asardagi Sodiq obrazi hammani e'tiborini tortadi. Asar qahramoni bo'lgan Sodiq har sohada mukammal shaxs bo'lib tasvirlangan. "Tirnoqqa zor oila" asarning bu joyida Sodiqning

sabirliligini ko'rish mumkin. "Dunyoda befarzandlikdan yomon narsa bormi?" deb yozadi adib. "Ayol quchog'iga beshik ber hayot"² deyishganidek. Farzandli bo'lmayotganidan sirtidan, Jannat qancha siqilsa, Sodiq ichidan undan o'n barobar ezilib borardi. Farzandsizlik azobi Jannatni juda ham qiynab qo'ygandi, shuning uchun Sodiqning xiyonatida o'zini aybladi.

O'ksimasin, guldan go'zal jozibalar
Ato qilgin farzanddayin mo'jizalar
Ular go'yo kapalakdek ojizalar
Ayollarni farzandga zor qilma Alloh³.

Asarda Sodiq befarzandlikdan qiynalsa, Dilovarxo'ja obrazi esa oila, farzand qadriga yetmaydigan, noshukur inson tasvirini ifodalaydi. Asarda Dilovarxo'janing farzandi ko'p bo'ladi, lekin, unga o'zidan boshqa hechkim muhim emas. Sodiq tirnoqqa zor, bor narsaga shukur qiladigan inson bo'lsa ham, uni farzandsizlik azobida qiynaydi. Necha yil deganda ko'rgan bitta-yu bitta farzandini ko'rish ham, uning diydoriga to'yish ham armon bo'lib qoladi. Mirsalimning hiylalariga aldanib, Jannat bilan ajrashgan Sodiq umri mobaynida sevib uylangan sabrli, irodali ayoli oldida vijodi qiynalib yashadi. Jannatni ko'rib kechirim so'ramaguncha qalbi taskin topmadi. Bogun bilan bo'lgan voqealarda: "Ha, aytgancha Bogun qayoqda? Birga edik. Huv anaviyerga kelganda bo'mba portladi, bir- birimizni yo'qotdik. -Ey satqai odam keting! -kishi shunaqa vaqtda ham sherigini tashlab qochadimi?" (333-b)¹ ushbu so'zlaridan Sodiqning do'stlikda ham bebaho shaxs ekanini ko'rish mumkin. Dilovarxo'ja bilan bo'lgan suhbatlarida esa: "Sodiqjon biz yutqazdik-dedi. Keyin varaqni uzatdi. -Mana buni qarang. Sodiq varaqdan hazar qilgandek qo'liga ham olmadi. Bizni kafanga o'rab qo'yibdimi? Ishonmang, yolg'on! Tushga nimalar kirmaydi, dushman nimalar demaydi." (379-b)¹ Uning irodasi metindek qattiq, vatanga bo'lgan muhabbati tog'dek baland, insonparvarlik, poklik tuyg'ulari oltindek yaraqlab turishini ifodalaydi.

Kuylayman, qalbidan jo‘shib sharchashma,
Sening tarifingga, tariflarim lol.
Senda musaffolik, soflik barchashma,
Ozod yurtim abad, ozod bo‘lib qol.

Bilamizki asarda tergovchi Chuxanov obrazi bor. Chuxanov Sodiq qamoqqa tushganda, "Tuxmat bilanqamalganman"-degan so‘zlariga ham ishonmay, uni vatan sotqini deb hisoblaydi. Sodiqqa doim bir o‘y dalda berib, tushkunlikka tushishga yo‘l qo‘ymasdi, "Haqiqat baribir qaror topadi", "Yolg‘onning umri qisqa". Chindan ham uning umidlari zoyi ketmadi. Asar so‘ngiga yaqinlashganda Sodiqning frontda ko‘rsatgan jasorati Chuxanovni ham lol qoldirdi. Sodiq umrining so‘ngigacha odamlarga ilm o‘rgatishga, yordam berishga, vatanni nafaqat frondaga dushmanlardan, balki ichidagi sotqinlardan ham himoya qilishga harakat qildi. Sodiqning, Dilovarxo‘ja fashist tomonga o‘tayotganda uni o‘ldirib: "Bu ityalog‘ni o‘zimga hamroh qilishning nima hojati bor edi? Ko‘chalarda daydi itdek sang‘ib, yo‘lga tushib ketmasmidi?" (419-b)¹ bu jummalardan Sodiqning yurt hoyinlariga bo‘lgan cheksiz nafratini ko‘rish mumkin. Sodiqning vatanga bo‘lgan muhabbati, ezgu ishlari, qalban pok, samimiy insonligi, unga otilgan tuxmat toshlari qanchalik yolg‘on ekanligi asar so‘ngida juda chiroyli, badiiy g‘oyalar bilan ochib berilgan.

Xulosa: Asarda ilm sohiblarining, o‘qituvchilarning yoshlarga yaxshi o‘rnak bo‘lishi, yaxshi tarbiyalab vatanga muhabbatli, iymonli shaxs etib tarbiyalishi yo‘lidagi kechinmalar shu qatorda insonparvarlik, vatanga bo‘lgan cheksiz muhabbat, or-nomusini deb o‘limdan ham qo‘rqmagan, qancha zug‘m, jabr ko‘rsa ham vijdonini, yurtini sotmagan inson tasviri Sodiq orqali ifodalangan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shuhrat. (2018). Oltin zanglamas. - T.: Yangi asr avlodi.
2. Hoshimov, O‘. (2018). Dunyoning ishlari. Qissa.
3. Suhrob Isroilov. 2020-yil. Yangi she’rlar.